

Tänk trä för ett hållbart Småland!

**Strategi och handlingsprogram för utveckling av
den trärelaterade industrin i Småland 2018-2020**

Inledning

De tre regionförbunden och de tre länsstyrelserna i Småland antog 2011 en regional strategi för hur offentliga aktörer ska arbeta med utveckling av och stöd till den trärelaterade industrin i Småland. De viktigaste utgångspunkterna var att samordna, förstärka och gemensamt prioritera insatser samt synliggöra den trärelaterade industrin nationellt och internationellt. Under våren 2012 antog samma aktörer ett förslag till handlingsprogram för åren 2012-2014 utifrån strategin och under 2014 antogs nästa handlingsprogram för åren 2015-2017.

Detta förslag till reviderat strategidokument är utarbetad i dialog med parter från programinsatserna 2015-2017. Inför branschprogrammet tredje etapp 2018-2020 genomfördes en konkurrenskraftsanalys och en workshop med ett 15-tal deltagare från privat/offentliga aktörer som tillsammans med styrgruppen diskuterade prioriteringar av insatser.

En ny faktor är Regional Skogsstrategi Småland, där flera insatsområden och mål sammanfaller med trästrategins. Föreliggande handlingsplan har utformats för att möjliggöra långtgående samordning av ledning, administration och rollfördelning för respektive strategi.

- **Trä är förnyelsebart och lagrar koldioxid under användning**
- **Träförädling är energieffektivt**
- **Skogs- och träindustrin är Sveriges viktigaste näringsgren**
- **Småland är Sveriges mesta träregion**
- **Småland svarar för 1/3 av den totala sysselsättningen och förädlingsvärdet i Sveriges träindustri**

Styrgruppen föreslår att föreliggande dokument tas upp till beslut inom respektive organisation under hösten 2017:

- Den reviderade strategin och handlingsprogrammet för 2018-2020 med fem prioriterade insatsområden.
- Förslag till samordning av genomförandefasen med Regional Skogsstrategi Småland i form av gemensam samordningsfunktion och finansiering.
- Ombildning av styrgruppen och upprättandet av referensgrupper med intressenter och representanter för både trä- och skogssektorn.
- Styrgruppen förordar en fortsatt strävan att förstärka attityden att "tänka trä" i Smålandslänens regioner, regionförbund, länsstyrelser och kommuner.

Strategi

1. Avgränsning

Strategin omfattar de delar av näringen som finns i värdekedjan "från sågverk och framåt", dvs. skogs/massaindustrin ingår inte. Följaktligen riktar sig insatserna till sågverk, trähusproducenter, snickerier, möbelproducenter och inredningsföretag. Strategins fokus på små och medelstora företag gör denna avgränsning naturlig.

I etapp två nedprioriterades området träbyggande då den första programperiodens insatser resulterat i etableringen av Smart Housing Småland (SHS). En regional kraftsamling delfinansierat av Vinnovas program Vinnväxt, för att under 10 år utveckla en ledande innovationsmiljö för industriellt byggande med trä och intelligenta glasprodukter. SHS har sedan starten 2013 utvecklats positivt och mobiliserar en växande antal företag och kommuner i utvecklingsprojekt som mångdubblat volymen nationella utvecklingsmedel som nyttiggörs småländsk träindustri.

Under den tredje etappen införs ytterligare en förändring mot tidigare handlingsprogram då den totala tillgängliga budgeten för Träprogrammet fas 3 minskas. Detta innebär att tillgängliga projektmedel för öronmärkta insatser tas bort och arbetet framåt inriktas på att samordnat med Regional Skogsstrategi Småland säkerställa branschföretagens tillgång till innovations- och affärsutvecklingsstöd från regionens generella stödstrukturer. Förändringen har sin förklaring i ett minskat söktryck och efterfrågan på projektmedel inom Träprogrammet varför regionerna har för avsikt att hantera projektinitiativ inom sin ordinarie verksamhet istället för att inte låsa upp medel som sedan inte utnyttjas.

Samordning med Regional Skogsstrategi Småland

Flera regionala aktörer med koppling till skog och regional utveckling har gemensamt tagit fram en strategi och en handlingsplan för utveckling av den Småländska skogens olika värden.

Strategin ska bidra till en utveckling där företagande med koppling till skogens resurser stärks och där fler av skogens värden nyttiggörs på ett hållbart sätt. Den ska tydliggöra skogens roll för Smålands utveckling och synliggöra skogens värden idag och i framtiden.

Den regionala skogsstrategin ska leda till förbättringar när det gäller ekonomi, sysselsättning, miljö och klimat, jämställdhet och integration. Diskussioner och analys av nuläge, potentialer, problem och behov har gett sex förslag till strategier för att nå förbättringar inom de utpekade områdena. Utgångspunkten är det underlag som kom fram genom den SWOT-analys som genomfördes med inspel från ett stort antal av vår regions aktörer med koppling till skog vid det strategiska samtalet på Residenset i Växjö i februari 2016.

Skogsstrategin ska täcka in de delar av den skogsbaserade näringen som inte omfattas av Trästrategin. I det förslag som ska presenteras i november 2017 ingår flera delstrategier och åtgärdsförslag som tydligt sammanfaller med trästrategins, främst;

1. Öka attraktiviteten kring den småländska skogen och stärk kompetensförsörjningen inom skogsbruk och skogsindustri
2. Öka förädlingsgraden och innovationsgraden

För att undvika dubbleringar och skapa synergier har samordnaren för Träregion Småland aktivt deltagit i utredningen och löpande haft avstämningar med skogsstrategiutredaren, som i sin tur medverkat i utformandet av handlingsprogrammets tredje etapp.

Trästrategins och skogsstrategiutredningens respektive styrgrupper har uttryckt förhoppningar om både en kommunikationsstrategisk och organisatoriskt samverkan mellan de två regionala strategierna.

2. Övergripande bedömningar

Den småländska träförädlingsindustrin har tillvaratagit de senaste årens starka byggkonjunktur för att öka den totala produktionen, sina förädlingsvärden och lönsamhet. Även sågverken som under många år visat svag lönsamhet rapporterar stark efterfrågan och rörelseresultat som är de bästa på decennier. Antalet anställda i träindustrin har minskat något, men kan ändå trots ökande automatisering definieras som stabil.

Utvecklingen i den träförädlingsindustrin 2010-2015 har analyserats utifrån faktiska bokslutsdata från varje företag. Analysverktyget **Bisnode Simpler Näringslivsanalys** mäter konkurrenskraft och tillväxt i företag, del av ett företag, i en kommun, region eller bransch. Tillväxt mäts som ökningen i förädlingsvärde, det vill säga omsättning minus inköp. Konkurrenskraft mäts genom att ställa kostnaden för personal och kapital mot det förädlingsvärde som produceras. Alla företag med arbetsställe i respektive valt geografiskt område ingår i analysmaterialet.

Osäkerhet kring framtida kompetensförsörjning är hot och begränsningar som delas med övrig industri i Småland. Trots uthålligt hög efterfrågan på såväl yrkesarbetare och tjänstemän väljer få ungdomar gymnasiernas industriprogram. Följaktligen finns i dagsläget bara 6 kommunala gymnasieskolor i Småland som erbjuder yrkes eller hantverksprogram med träinriktning. Företagen tvingas därför att i stor utsträckning själva utbilda sin personal.

Analysen visar att Småland idag har flest sysselsatta i den träförädlingsindustrin i Sverige följt av Västra Götaland. Totalt utgjordes träförädlingsindustrin i Småland 2015 av 610 företag med knappt 14 000 anställda utav totalt 3 176 företag med 39 956 anställda i hela Sverige. Småland svarar för drygt 34 % av sysselsättningen i Svensk träindustri och 32 % av dess förädlingsvärden. Konkurrenskraften i de småländska företagen är god.

Den träförädlingsindustrin i Småland har minskat i antal anställda med 2 % och med antal företag med 6 % under mätperioden. Sverige som helhet har minskat mer i antal anställda, men ökat i antal företag. Omsättningen och förädlingsvärdet har ökat under mätperioden liksom produktiviteten per anställd. I alla tre Smålandslänen har förädlingsvärdet ökat med 10-15 % och de flesta delbranscher visar god eller genomsnittlig lönsamhet.

De delbranscherna som skapar störst förädlingsvärde är *Tillverkning av andra möbler*, *Tillverkning av monteringsfärdiga hus* och *Tillverkning av kontors- och butiksmöbler*. Tillsammans svarade de för 43 % av förädlingsvärdet i Småland 2015. Flest sysselsatta återfinns i delbranschen *Sågning av trä*.

Alla delbranscher utom *Sågning av trä*, *Tillverkning av fanér och träbaserade skivor* och *Hyvling av trä* har god eller genomsnittlig lönsamhet. Den svaga lönsamheten för *Sågning av trä* påverkas av Södra skogsägarnas ekonomiska förening. *Hyvling av trä* har något svag konkurrenskraft vilket påverkas av

två större bolag. För *Tillverkning av fanér och träbaserade skivor* är det en enda aktör som drar ned lönsamheten i delbranschen. Denna effekt kan dock vara bokföringsrelaterad.

Då analysen inte sträcker sig längre än till 2015 har den inte fångat de sista årens kraftiga ökning i efterfrågan, investeringar och förädlingsvärde som den kraftiga byggkonjunkturen skapat. Dessa resultat läggs till analysen i november då bokslutsdata för 2016 blir tillgänglig.

Aktuella utmaningar och frågeställningar

- Vilka företag och delbranscher står inför tuffast utmaningar?
- Sker samverkan med lärosätena på ett optimalt sätt?
- Kompetensutmaningen/kompetensbrist – var gör det mest ont?
- Automatiseringens effekt – hur påverkar den sysselsättningen?
- På vilket sätt samverkar de olika delbranscherna/leverantörsleden?
- Koppling träförädlade industrin och andra branscher
- Nyttja möjligheten att hitta kompetens hos ”nyanlända”.
- Utnyttjas möjligheten till export fullt ut?
- Hur utnyttja den i grund och botten goda lönsamheten till ytterligare investeringar?
- Utveckla eller förvalta – både och!

Materialet trä ligger helt rätt utifrån dagens miljö- och klimatkussion. Ett ökat användande av trä som byggmaterial, i inredningar och i möbeltillverkning stärker arbetet för ett biobaserat och hållbart samhälle samt stärker Sveriges och Smålands miljömässigt positiva profil i ett internationellt perspektiv. Ungdomar efterfrågar i allt högre utsträckning arbeten som associeras med ett hållbart samhälle. En tydligare koppling mellan trä och hållbarhet ökar därför möjligheterna att väcka ungdomars intresse för att arbeta inom träområdet.

Skog- och trä är fortsatt ett av Smålands styrkeområden och den trärelaterade industrin en central näring ur tillväxt- och sysselsättningssynpunkt. De Småländska träföretagen har goda tillväxtpotentialer tack vare den uthålligt starka byggkonjunkturen. Även sågverksindustrin som tidigare haft svag lönsamhet rapporterar god efterfrågan och lönsamhet.

För att tillvarata marknadsförutsättningarna och den en positiv utveckling av näringen behövs en fortsatt prioritering och kraftsamling från regionens offentliga aktörer. Det handlar om öka allmänhetens kunskap om näringens regionala betydelse och väcka intresse för att jobba inom sektorn. Att den samlade politiska ledningen för Småland tydligt manifesterar att man ”tänker trä” är en avgörande faktor i sammanhanget.

Den ekonomiska integrationen mellan olika nationer innebär att världens länder och företag knyts närmare varandra. Globaliseringen öppnar för ökad export, men innebär också ökade krav på inte minst de små och medelstora företagen. För att klara den ökade internationella konkurrensen behöver företagen öka omvärldsbevakningen, ta till sig ny kompetens, utveckla ledarskapet, effektivisera sin produktion samt förbättra sin marknads- och försäljningskompetens. En positiv effekt av att företag ökar sina internationella aktiviteter är att de också blir mer attraktiva arbetsgivare och därmed kan få en bättre kompetensförsörjning.

Innovationer är en av förutsättningarna för ekonomisk tillväxt. När innovationer används för lönsam produktion av varor och tjänster växer ekonomin. Vår förmåga att skapa innovationer - nya eller bättre tjänster, produkter och processer - är nödvändig för att vi ska kunna behålla vårt ekonomiska välstånd. Att omsätta en ny idé till en framgångsrik innovation kräver kompetens inom en rad olika områden. De flesta innovationer kommer därför till i samverkan mellan företag med olika specialistkompetens, konsulter, finansiärer, FoU-aktörer etc. För att en sådan samverkan ska komma till stånd måste det finnas ett väl fungerande innovationssystem (kombinationen av aktörer och länkar mellan dessa) med en tydlig rollfördelning. Det innebär att diskussionen om aktörernas roller och uppgifter bör hållas ständigt levande i det kommande arbetet.

Som i flertalet industrigrenar är en stor andel av de som arbetar i den trärelaterade industrin svenskfödda män. Som ett led i arbetet att nå ökad jämställdhet och stimulera mångfald måste detta förhållande beaktas i kommande insatser och projekt. Viktigt är att ta fram och kommunicera kunskap och fakta, att bryta könsbundna studieval samt stödja och utveckla företagande och innovationer på lika villkor för könen och oavsett etniskt ursprung. Ett sådant angreppssätt bidrar till kompetensförsörjningen och till en bättre ekonomisk utveckling. Utbildningarna vid Linneuniversitetet har de senaste åren utmärkt sig med en bra fördelning mellan män och kvinnor. Särskilt de skogliga programmen medan det för ingenjörsutbildningen finns förbättringspotential. En satsning på specialutbildningar genom satsningen Skogskompetens Syd skulle kunna bidra till att fler kvinnor söker sig till branschen.

Ska visionen nås kommer det att krävas att det påbörjade profileringsarbetet fortsätter. Visserligen har uppnådda resultat börjat etablera begreppet Träregion Småland hos aktörer på den nationella nivån, men det behövs ett ständigt pågående och långsiktigt arbete för att få del av de utvecklingsresurser som finns i olika system och program. Med etableringen av innovationsmiljön Smart Housing Småland, företagsforskarskolan ProWOOD, de allt effektivare coachningsinsatserna för små och medelstora företag samt det samlade greppet kring kompetensförsörjning finns goda förutsättningar för att etablera Småland som en modern träregion och ett centrum för industriellt träbyggnad.

Vi ser ett fortsatt behov av insatser för små och medelstora företag. Ägarväxling, samarbete med akademien, exportsatsning, rekrytering och organisationsutveckling är exempel på områden där det i många fall behövs coaching för att företagen ska kunna leva vidare och utvecklas. Som en följd av coachningsarbetet finns också stora möjligheter att underlätta tillkomsten av tillväxtbenägna och gärna branschöverskridande leverantörsnätverk, vilket skulle stimulera en ökad produktion i Småland. En särskild utmaning under etapp tre är därför att säkerställa träförädlade företags faktiska tillgång till allmänna stödstrukturer för både affärsutveckling och innovation.

Företagens kompetensförsörjning kommer också de närmaste åren att vara ett väsentligt område. Många pekar på detta som den enskilt mest begränsande tillväxtfaktorn för träindustrin. Produktionspersonal finns som regel att tillgå i närområdet, men utbildningarna behöver förstärkas. När det gäller personal med högre utbildning är det i vissa fall svårt att attrahera högutbildade specialister till mindre orter i Småland med dåliga kommunikationer, dvs. sådan lokalisering som många mindre träföretag har. Denna näring kan nog sägas vara särskilt beroende av satsningar på bättre infrastruktur och väl utbyggda kommunikationer.

Under de senaste åren har de regionalt utvecklingsansvarigas arbete med att bygga regionala kompetensplattformar skapat nya och bättre möjligheter för kraftfulla och branschövergripande insatser. Det är väsentligt att aktiviteter som görs på olika håll för att stimulera grundskole- och gymnasieelevers intresse för att arbeta inom industrin och med materialet trä fortsätter och utvecklas. Här har företag och det offentliga ett gemensamt ansvar. Arbetet att påverka ungdomars syn på industriarbete bör ske i branschövergripande aktiviteter.

Även på akademisk nivå behövs insatser som påverkar de studerandes syn på yrken och karriärvägar inom träbranschen. För att attrahera studenter som går på högskoleutbildningar som inte är specifikt knutna till någon bransch finns det behov av fler studiebesök, gästföreläsare, uppsatser mm som bidrar till kontakter och lyfter fram den småländska träbranschen i undervisningen.

Kopplingarna mellan FoU-aktörer och den trärelaterade industrin har ökat som en följd av insatserna i pågående handlingsprogram (i första hand ProWOOD och Coachningsprojektet). Likaså har samarbetet mellan de två småländska lärosätena utvecklats positivt, vilket också underlättat närmandet till näringen. Det finns dock fortfarande mer att göra för att hitta ett naturligt och enkelt arbetssätt som även ger mindre företag tillgång till akademisk kompetens.

Den biobaserade och förnybara råvaran trä har många nya användningsområden under utveckling. Skogsindustrin har formulerat en vision som säger att produktionen (mätt som förädlingsvärde) i det svenska skogsindustriklustret skall fördubblas till år 2035. Hälften av tillväxten ska komma från nya produkter. Forskning och utveckling pågår inom flera områden, bland annat kläder, hälsa/hygien, förpackningar, fordonsbränsle och till och med livsmedel. Det finns goda skäl att aktivt följa utvecklingen och att stimulera den småländska industrin att bli del av den.

Den av Vinnova delfinansierade och i Småland brett förankrade innovationsmiljön Smart Housing Småland (SHS), är en uthållig satsning på att utveckla industriellt byggande i trä. För småländska företag erbjuder SHS unik tillgång till spetskompetens inom industriellt byggande, -produktutveckling och utmaningsdrivna innovationer.

Den nära samverkan som finns mellan Träregion Småland och SHS ska fortsätta. Utvecklingsarbetet inom träbyggande koncentreras naturligen till SHS. I arbetet ska även vägas in samarbetsmöjligheter med det nationella initiativet Trästad, en plattform för kunskapsutbyte mellan kommuner, län och byggherrar. Trästad är en fortsättning på det nationella träbyggnadsprogrammet och syftar till att utveckla ett attraktivt, kostnadseffektivt och modernt byggande i trä.

Det är också viktigt att Träregion Småland och SHS tillsammans stimulerar och stödjer olika kommunala initiativ inom området.

3. Vision och mål

I den 2011 antagna strategin finns följande vision (målbild) med tidshorisonten 2020 formulerad.

Småland är 2020 en ledande träregion i Europa

I Småland "tänker vi trä". Det betyder att trä är ett material som prioriteras i byggnation och inredning och att den trärelaterade industrin har en stor nationell och internationell konkurrenskraft genom utvecklad samverkan i hela värdekedjor och världsledande innovationssatsningar. Med ett envist entreprenörskap och en ökad industrialisering som grund är trä en väsentlig del i ett klimatneutralt och hållbart småländskt samhällsbyggande som ses som ett föredöme i ett globalt perspektiv.

Visionen har lyfts fram i olika sammanhang under arbetet och den fungerar bra som målbild. Vi ser inga skäl till att ändra den i denna översyn utan visionen ligger tillsvidare fast.

Däremot bör det fortsatta arbetet innehålla moment som tydliggör dels vad vi mer konkret menar med en ledande träregion, dels vad som saknas för att vi ska nå mål bilden.

Kopplade till visionen har styrgruppen fastslagit följande resultatmål:

- 1) **Ökad kännedom nationellt och i Europa om Träregion Småland.**
Uppföljning genom att mäta attityderna till träindustrin bland ett stickprov av regionens politiker och allmänhet. Sammanställning av om/hur internationell fackpress rapporterar om trärelaterad industri och -FoU i Småland.
- 2) **Ökad konkurrenskraft.**
Uppföljning genom den konkurrenskraftsanalys som görs varje år av företaget Bisnode på uppdrag av regionerna/regionförbundet i Smålandslänen.
- 3) **Den småländska andelen av nationella FoU-resurser för branschen ska öka och uppgå till tjugo procent år 2020.**
Uppföljning genom att med stickprov och kvalitativ metod analysera Vinnovas, KK-stiftelsens med flera program och fonder för att se hur stor del som går till projekt i Småland.
- 4) **Ökad andel företag som exporterar.**
Uppföljning genom att analysera SCB-statistik.
- 5) **Fler personer i trärelaterade utbildningar.**
Uppföljning genom egna mätningar.
- 6) **Ökad kunskap regionalt om Träregion Smålands position i jämförelse med andra regioner internationellt.**
Uppföljning genom att på olika sätt i Småland sprida slutsatserna av den omvärldsanalys som genomförs under etapp tre.

Med denna strategi, inklusive vision och mål, som grund har styrgruppen fastlagt nedanstående handlingsprogram för de kommande tre åren. Programmet innehåller fem prioriterade insatsområden med konkreta aktivitetsmål inom varje område.

Handlingsprogram 2018-2020

1. Prioriterade insatsområden

1.1. Attraktivitet/Profilering

Tidigare profileringsarbete har lagt en grund för ett gemensamt arbete med träfrågor i Småland och börjat etablera Träregion Småland som ett varumärke. Profileringen måste dock breddas och fördjupas. Under tidigare faser har insatser koncentrerats till stöd till olika arrangemang såsom Träveckan, Möbelriksdagen mm samt att ta fram gemensam bildbank och hålla en uppdaterad webbplats.

Aktiviteter:

a) Årligen möta de småländska kommunerna för att informera om och diskutera pågående och planerat arbete.

b) Årligen arrangera den Småländska Träveckan med brett deltagande från företag, kommuner och akademier; Förutom smålänningar ska nationella och internationella aktörer bjudas in. Särskilt utreda möjligheter att i samverkan med Skogsstrategi Småland utveckla träveckan till ett arrangemang som profilerar hela trä- och skogssektorn i alla kommuner i Småland.

c) Insatser för att öka attraktiviteten hos unga, nyanlända och andra målgrupper att söka utbildning och/eller anställning inom trä- och skogsrelaterad industri.

Lokala utbildningsanordnare uppmuntras till profileringsinsatser som engagerar både utbildningarna och de träförädlade företagen. I samverkan med bland annat organisationen *Skogen i skolan* ska lärare samt studie och yrkesvägledare erbjudas målgruppsanpassad branschinformation och profileringsinsatser.

d) Samordna insatser med Skogsstrategin

e) Bygga vidare på arbetet att lyfta fram Träregion Småland vid etablerade arrangemang lokalt, regionalt och nationellt/internationellt.

Aktivitetsmål: Ökat antal sökande till aktuella gymnasieutbildningar, årligt genomförd Träveckan, deltagande vid nationella och internationella evenemang

Ansvarig aktör/aktörer: Samordnare Träregion och Skogsstrategin, regionernas Kompetensplattformansvariga, Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen, utbildningsanordnare, branschorganisationer samt näringslivet

1.2. *Kompetensförsörjning*

Behovsstyrd kompetensförsörjning är en av de viktigaste strategiska frågorna för många industri-företag. Det gäller i hög grad även för den småländska trärelaterade industrin. För att få till stånd ett partssammansatt forum för kompetensförsörjningsfrågor inrättades 2012 ett branschråd med företrädare för trärelaterade företag, TMF, GS-facket, Arbetsförmedlingen, Regionförbunden och utbildningsanordnare. Syftet var att identifiera modeller för ett djupare samarbete mellan arbetsgivare och utbildningsanordnare för att bättre klara den framtida kompetensförsörjningen.

Under perioden 2015-2017 har regionerna arbetat med att förstärka de regionala kompetensplattformarna på uppdrag från regeringen. De regionala kompetensplattformarna arbetar olika med kompetensförsörjningsfrågan utifrån förutsättningar och utmaningar i länet. Riktlinjer för kompetensplattformarna och kompetensförsörjningsarbetet håller på att tas fram av Tillväxtverket.

I dialog med regionala parter har styrgruppen enats om att låta de regionala kompetensplattformarna överta huvudansvaret för insatser inom området kompetensförsörjning. Detta innebär att de regionala kompetensplattformarna i samverkan med aktörer inom träbranschen genomför insatser, om behov finns och om det går i linje med regionernas kompetensförsörjningsarbete.

Styrgruppen konstaterar dock behovet av att regionerna tydliggör detta uppdrag för respektive kompetensplattform, för att uthålligt säkerställa proaktiva insatser för kompetensförsörjningen till träindustrin. Den i förslaget tillkommande referensgruppen kommer att bestå av parterna från det existerande branschrådet och detta forum kommer att användas för att få en dialog kring bland annat frågorna om kompetensförsörjningen.

Aktiviteter: Inom det regionala arbetet med kompetensförsörjning skapa mötesplatser för frågor om kompetensförsörjning på både kort och lång sikt i bred dialog med utbildningsanordnare, branschföreträdare, arbetsförmedling och näringslivet.

Aktivitetsmål: Baserat på identifierade behov och utmaningar initiera insatser tillsammans med träbranschens aktörer.

Ansvarig aktör: Samordnare Träregion och Smålands Skogsstrategi, Kompetensplattformansvariga hos de regionalt utvecklingsansvariga.

1.3 *Internationalisering*

Småland behöver fler företag som exporterar till fler länder/marknader än idag.

Den internationella efterfrågan på trävaror och träprodukter ökar snabbt, inte minst i Asien där exempelvis Kina 2017 för fjärde året i rad ökat sin import med mer än 50 %.

Exportfrämjande aktiviteter genomförs inom och utanför ramen för Träregion Småland, i Östersjöregionen och i Kina. Hur exportsatsningar och andra internationella aktiviteter ska ske är upp till företagen själva att avgöra utifrån analyser, där Träregion Smålands insatser kan vara ett hjälpmedel.

Insatsområdet bygger på att initialt, i samverkan med nationell och regionala aktörer, uppmuntra aktiviteter som ökar företagens kunskap och kompetens om globaliseringens konsekvenser och möjligheter. Särskilt marknadsprojekt i samverkan med Enterprise Europe Network, Business Sweden, Trä och möbelindustriförbundet samt Skogsindustrierna ska uppmuntras.

En god resurs är Smålands Shanghaikontor som sedan etableringen 2012 hjälpt över 150 företag att inleda affärer i Kina eller öka sin kunskap om marknaden. Kontoret arbetar även med Linnéuniversitetets samverkan med universitet och näringsliv i Kina samt rekrytering av studenter.

Aktiviteter:

- a) Initiera seminarier, konferenser, studieresor och samordnade marknadsaktiviteter på utvalda marknader.

Aktivitetsmål: Öka antalet exportföretag inom träindustrin.

Ansvarig aktör: Business Sweden, EEN nätverket samt ordinarie stödstrukturer för näringslivets internationalisering som Smålands Shanghaikontor.

1.4 *Nya användningsområden/innovation/Bioekonomi*

"En hållbar produktion av biomassa för att möjliggöra en ökad användning inom en rad samhällssektorer. Syftet är att minska klimatpåverkan och användningen av fossila råvaror. Ett ökat förädlingsvärde av biomassa, samtidigt som energiåtgången minimeras och näring och energi tas tillvara från slutprodukterna. Syftet är att optimera ekosystemtjänsternas värde och bidra till ekonomin."

Forskningsrådet Formas definition av området Bioekonomi

Träfibern är fortsatt föremål för stort intresse i forskarvärlden. På många håll pågår försök att hitta nya användningsområden för den förnybara råvaran, en råvara som hittills främst använts för virke, bränsle och papper. Man söker nya möjligheter och uppslag till innovationer där trä kan ha en mer framskjuten och framträdande roll än idag.

Forskare vid Stockholm Environment Institute (SEI) har tagit fram rapporten "Den svenska bioekonomin: definitioner, nulägesanalys och möjliga framtider". Med siktet inställt på år 2050 är en av slutsatserna att oavsett samhällsutveckling så kommer bioråvara att ha ökande betydelse i allt fler sektorer, från byggnation till drivmedel, kemi och nya material.

Rapporten, som presenterade i juli 2016, konstaterar att en hållbart utformad bioekonomi är en viktig pusselbit för att möta klimathotet. De svenska biomassaresurserna, särskilt skoglig, bedöms i framtiden bli än mer betydelsefulla för svensk ekonomi. Idag utgör bioekonomin knappt 10 procent av näringslivets förädlingsvärde och cirka 16 procent av svensk varuexport. Av den samlande BNP:n för Sverige utgör bioekonomin cirka fem procent. Rapporten pekar på att omställningen till en utvecklad bioekonomi innebär en samhällsförändring som kräver insatser från både staten och

näringslivet. På det politiska området pekar författarna särskilt ut offentlig upphandling som ett viktigt verktyg för att få fart på omställningen.

Det mesta talar för en global och mycket stark tillväxt inom området bioekonomi. Förutom Södra skogsägarna saknas i Småland större företag som proaktivt utvärderar regionala utmaningar och möjligheter inom detta tillväxtområde.

Aktiviteter:

- a) Träregion Smålands engagemang ska i första hand handla om att kartlägga vad som görs på området och följa utvecklingen. Genom att tillsammans med de småländska lärosätena etablera ett akademiskt råd som systematiskt följer utvecklingen inom bioekonomi och den cirkulära ekonomin.
- b) I samverkan med akademierna och regionalt innovationsansvariga utvärdera möjligheter att koppla Småländska forskning och företagande till pågående eller planerade insatser.

Aktivitetsmål: Ökad kunskap och nätverk inom området

Ansvarig aktör: Linneuniversitetet, Jönköping University, Länsstyrelser och regionalt utvecklingsansvariga.

1.5 Hållbar affärsutveckling

Små och medelstora företag (SMF) i alla branscher står inför utmaningar som ägarväxling, utvecklat marknadsstrategiskt tänkande, säljkompetens och akademiska nätverk.

I träprogrammets tredje fas ska insatser inriktas på att säkrar uthålliga effekter med hjälp av ordinarie stödsystemen. Ambitionen är att träföretagen ska tillgodogöra sig regionens generella stödstrukturer.

Stark efterfrågan på träprodukter och inte minst en överhettad byggmarknad erbjuder tillväxtpotentialer för träföretagen. Men snabb tillväxt och stora organisatoriska förändringar för ofta med sig stora kapitalbehov. Utan relevant affärsstöd riskerar därför tillväxtföretag att hamna på obestånd, trots fyllda orderböcker och goda marginaler.

I de regionala innovationsstrategierna konstateras betydelsen av väl fungerande och brett tillgängliga stödstrukturer för både innovationer och affärsutveckling. Flera pekar ut behovet av ett mer samordnat företagsfrämjande och innovationsfrämjande system. Det vill säga att aktörerna enas om gemensamma arbetsformer, målsättningar liksom en funktionell informationsdelning mellan aktörerna.

Samverkan över gränser ska prioriteras. Innovation uppstår ofta som ett resultat av mötet mellan olika kunskaper, kompetenser, egenskaper och erfarenheter i olika branscher och sektorer. Tillgång

till starka kunskapsmiljöer bidrar till innovation. Minst lika viktigt att koppla mot andra ledande kunskapsmiljöer via region- och nationsöverskridande nätverk.

Den proaktiva uppsökande rådgivning som genomförts i Coachningsprojektet har lagt basen för en kunskap om läge, behov och möjligheter inom småländsk träförädlade industri. Projektet som är inne på sitt sjätte år har genomfört företagsindividuella behovsanalyser och rådgivningsinsatser i mer än 200 företag, samt behovsstyrt arrangerat seminarier och workshops inom olika ämnesområden.

Utvecklingsinsatser har genomförts i dialog med och ofta med utförare från aktörer inom de regionala affärs- och innovationsstödjande systemet.

Aktiviteter:

- a) Säkerställa att de regionala innovationssystemen och de företagsstödjande aktörerna är tillgängliga för utvecklingen av innovationer och företag i träbranschen.
Aktivt medverka i processer som leder till att aktörerna samordnar sina funktioner och utvecklar nya gemensamma arbetsformer.
- b) I dialog med lärosäten och akademierna följa upp och utvärdera de träförädlade företagens tillgång till stöd och aktiviteter för FoU och affärsutveckling.

Aktivitetsmål:

- Ökad kunskap om den trärelaterade industrin inom det företagsfrämjande systemet samt ökad kännedom om tillgängliga stödfunktioner hos träbranschen i regionen

Ansvarig aktör: Regionalt utvecklingsansvariga, aktörer i det företagsstödjande systemet ex Almi, Science parks i Småland, IUC Kalmar län, Nässjö Träcentrum, Länsstyrelsen

2. Organisation, arbetssätt och budget

Det behövs en samordningsfunktion för att dels säkerställa att de tre länen förutsättningar vägs ihop på ett tillfredsställande sätt, dels göra uppföljningar av arbetet och åiterrapporteringar till huvudmännen.

Nuvarande styrgrupp för trästrategin består av Camilla Håkansson, Regionförbundet Kalmar (ordförande), Christel Gustafsson, Region Kronoberg, Mikael Gustafsson, Region Jönköpings län, Viktor Bruze, Länsstyrelsen i Kalmar län, Anders Meijer, Länsstyrelsen Kronoberg, Lars Sandeberg, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Tommy Rälge, GS Facket och Anna-Lena Johansson, Trä- och Möbelföretagen (TMF) samt Johan Fröbel, Skogsindustrierna.

Styrgrupperna för Träregion Småland och den Småländska skogsstrategiutredningen har uppmuntrat samverkan mellan Träregion Småland och Skogsstrategiutredningen. Samordnaren och strategiutredaren har sedan hösten 2016 genomfört återkommande avstämnings- och planeringsmöten. Från våren 2017 med tydlig inriktning på koordinering av handlingsprogram för respektive strategi, samt för att tydliggöra sammanfallande och särskiljande insatser.

För att säkerställa handlingsprogram och insatser ligger i linje med aktuella behov krävs engagemang och bred representation från intressenterna inom trä- och skogsnäringen. Strategiernas formella organisation bör utformas på ett sätt som underlättar intressenternas inflytande, liksom strategisk och operativ samverkan mellan de regionala strategierna.

Ambitionen att slå samman strategiernas styrgrupper och etablera en gemensam kanslifunktion bör finnas med i det fortsatta planeringsarbetet liksom referensgrupper för särskilda insatsområden. Översyn av organisation, arbetssätt och styrning genomförs lämpligen i samband med att den politiska beredningen av respektive ärende.

I träprogrammets inledande faser har förhållandevis stora ekonomiska resurser öronmärkts för att med projektfinansiering stärka regionala branschorgan och profilera träregionen. Bland annat genom större profileringsaktiviteter med nationell och internationell prägel.

Den tänkta framtida årliga finansieringen från huvudmännen av ett nytt handlingsprogram ligger på en lägre nivå än tidigare. Detta utifrån riktlinjer från finansierarna att inte längre avsätta medel i programmet för att finansiera projekt på samma sätt som tidigare.

3 Utvärdering

Extern utvärderare ska anlitas för att utvärdera de sammanlagt nio år (2012-2020) som Trästrategin omfattar och de tre handlingsprogrammen som genomförts.

Småland 2017-11-12

Styrgruppen för Träregion Småland

/Mikael Pekkari, Samordnare/Camilla Håkansson, ordförande styrgruppen